

Pojkar i rosa och flickor i grönt?

**En kvalitativ studie av tidningen Kamratpostens
framsidor under åren 1981 och 2021**

Av: Hanna Sjökvist

Handledare: Elin Gardeström
Södertörns högskola | Institutionen för journalistik
Kandidauppsats 15 hp
Journalistik | höstterminen 2022

ABSTRACT

Detta är en studie om hur flickor och pojkar i tidningen *Kamratposten*, och hur de porträtteras i illustrationer och fotografier på omslaget av tidningen, samt i de texter som tillhör omslaget. *Kamratposten* är en mycket gammal tidning, grundad 1892 och dess målgrupp är flickor och pojkar i åldern 8–14 år. Syftet med undersökningen kan formuleras: Hur gestaltas barnen i bild och text i tidningen *Kamratposten*, med specifikt fokus på genus och hur detta ändrats över tid.

För att besvara syftets frågeställning kommer tre forskningsfrågor att användas, dessa handlar om att se vilka situationer som flickor respektive pojkar förekommer i text och bild, om det finns några skillnader i hur flickor och pojkar porträtteras i bild och text samt om detta har ändrats över tid.

Undersökningen är en kvalitativ bild och textanalys, där fem framsidor från vardera av de två analysåren 1981 och 2021 kom att analyseras. Teorierna som använts har varit gestaltningsteori och genusteori, med fokus på barn och media.

Resultatet visar att *Kamratposten* faktiskt är en medveten tidning som inte gör så stor skillnad på flickor och pojkar. Dock återfinns flickor mest göra lugna aktiviteter och pojkar vara mer aktiva och sportiga. I illustrationerna är den största skillnaden mellan årtalen vilka färger som används. 1981 är färgerna mörka och sorgsna medan de 2021 är färgglada. Resultatet visar att *Kamratposten* är en ganska neutral tidning när det gäller hur den porträtterar pojkar och flickor.

Nyckelord: *Kamratposten, barn, barntidningar, framsidor, illustrationer, genus*

INNEHÅLL

<u>1. INLEDNING</u>	5
<u>2. SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR</u>	7
<u>3. BAKGRUND</u>	8
<u>3.1 Kamratposten</u>	8
<u>3.2 Barn, kultur och medier</u>	10
<u>3.3 Journalistik för barn</u>	11
<u>4. TIDIGARE FORSKNING</u>	12
<u>4.1 Barn och Media, och media för barn</u>	12
<u>4.2 Framsidor</u>	14
<u>4.3 Barn och genus</u>	14
<u>5. TEORI</u>	16
<u>5.1 Genusteori</u>	16
<u>5.2 Gestaltningsteori</u>	17
<u>6. METOD</u>	19
<u>6.1 Bildanalys</u>	19
<u>6.2 Tolkningsförklaring</u>	20
<u>6.3 Textanalys</u>	21
<u>6.4 Tolkningsförklaring</u>	21
<u>6.5 Material</u>	21
<u>6.6 Urval</u>	21
<u>6.7 Metodkritik</u>	22
<u>7. RESULTAT</u>	23
<u>7.1 1981</u>	23
<u>7.2 2021</u>	28
<u>8. ANALYS</u>	34
<u>8.1 I vilka situationer förekommer flickor respektive pojkar i bild och text?</u>	34
<u>8.2 Finns det skillnad i hur pojkar och flickor porträtteras i bild och text?</u>	36
<u>8.3 Hur har detta förändrats över tid?</u>	38
<u>9. SLUTSATS OCH DISKUSSION</u>	40
<u>10. REFERENSER</u>	43
<u>10.1 Litteratur</u>	43
<u>10.2 Artiklar</u>	44
<u>10.3 Webb</u>	44
<u>11. BILAGOR</u>	45

<u>11.1 Bilder</u>	45
<u>11.2 Analysschema för bildanalys</u>	50
<u>11.3 Analysschema för textanalys</u>	50
<u>11.4 Bilden och textens samhörighet</u>	50

1. INLEDNING

“*Kamratposten* känns ju som en väldigt medveten tidning” var det en bekant till mig som uttryckte när ämnet för min avslutande C-uppsats kom på tal. Denna undersökning ämnar forska kring om så verkligen är fallet, om pojkar och flickor i *Kamratposten* porträtteras på ett stereotypiskt sätt, eller motsatsen. Via bilder och en enklare textanalys ska undersökningen göra ett försök att utreda huruvida tidningen förmedlar en neutral bild av barnen där valfrihet om vem man är och hur man vill se ut får råda, eller om en könskodad stereotypisk idealbild framhävs.

Sedan 1892 har tidningen *Kamratposten* funnits med i barns liv, och fostrat dem till att bli vänliga, sanningstalande, gudstroende människor. Detta var grundaren av tidningen, lärarinnan Stina Quints, vision.¹ Dagens *Kamratposten* är inte längre religiös, men tidningen fostrar ännu barn att vara vänliga, tala sanning och ha förståelse och empati för andra människor.

Målgruppen för *Kamratposten* är barn i åldrarna 8–15 år, en ålder då barn försöker hitta sig själva och sin egen personlighet, och de inspireras av vad de ser i sin omvärld.² Därför är det av största vikt att olika typer av personligheter och utseenden presenteras och erbjuds via medier, för att barnen inte ska behöva tvingas in i stereotypa könsroller när de växer upp.

Tidningen *Kamratposten* kan ses som en motvikt till de många kommersiella medier (tidningen har varit helt fri från reklam sedan 1969) som barn idag konsumerar och blir därför ännu mer av en trygghet och förebild för de barn som läser den.³ Det är därför viktigt att undersöka om *Kamratpostens* journalistik visar en bred bild av personligheter och olika typer av levnadssätt eller om bilden av de barn som presenteras är snäv i ramarna för femininitet och maskulinitet.

I avhandlingen *Insändare i Kamratposten, uttryck för villkor i barns kulturella sammanhang* skriver Catharina Hällström att något av det viktigaste i barnens liv är att känna samhörighet med andra.⁴ Ett barn som då känner att han eller hon inte passar in, men som ser att det finns andra barn som är eller ser ut på samma sätt kan stärka detta barns självförtroende.⁵ Därav finns en anledning att undersöka om det finns barn på bild i tidningen som även de normbrytande barnen kan känna igen sig i, eller om det endast är barn som följer samhällets normer som finns i bild. Detta för att journalistkåren och mediehusen ska få syn på

¹ Kpwebben, *Sagan om KP*

² Strasburger, 2009

³ Kpwebben, *Sagan om KP*

⁴ Hällström 2011 s. 38

⁵ Hällström, 2011, s. 38

den eventuella brist som finns i utbudet av normbrytande förebilder för barn och därmed kunna ändra sättet som barn porträtteras på, till ett bredare och mer könsneutralt sätt.

Därav är undersökningen av största vikt, ty om barn endast ser ett stereotypisk feminint respektive maskulint förhållningssätt till livet kommer dessa ramar att forma även nästa generation. Om fallet är sådant - hur ska då de barn som frivilligt eller ofrivilligt överskrider normgränserna förhålla sig till dessa ramar.⁶ För den unga generationen är det ytterst viktigt att se att människor som ser ut som de själva finns representerade. Samt att få en bild av ett alternativt levnadssätt, där flickor och pojkar får se ut, klä sig, känna och sysselsätta sig med vad de själva har lust med.

⁶ Hällström, 2011, s. 38

2. SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

Syftet med undersökningen är att se om det finns skillnader i hur barnen på bild och i text i tidningen *Kamratposten* gestaltas och om detta ändrats över tid. Uppsatsen ämnar undersöka huruvida barnen porträtteras på ett könsstereotypiskt sätt eller på ett neutralt sätt där normbrytande stilar och beteenden framkommer. Eftersom barn i åldern för *Kamratpostens* målgrupp söker efter förebilder när de går från barn till tonåringar behöver barnen erbjudas flera olika typer av förebilder att se och lära av.⁷

En bildanalys kombinerad med en textanalys blev därför valet för undersökningen. Undersökningens övergripande syfte kan mer exakt formuleras: Hur gestaltas barnen på bild och i text i tidningen *Kamratposten*, med specifikt fokus på genus och har detta ändrats över tid? Detta ska försöka att besvaras med hjälp av tre mer specifika forskningsfrågor som lyder:

1. I vilka situationer förekommer flickor respektive pojkar i bild och text?
2. Vilka skillnader syns i hur pojkar och flickor porträtteras i bild och text?
3. Hur har detta förändrats över tid?

⁷ Strasburger, 2009

3. BAKGRUND

3.1 *Kamratposten*

Kamratposten är Sveriges äldsta tidning för barn och unga.⁸ Tidningen *Kamratposten* skapades år 1892 av folkskollärarinnan Stina Quint. Quint ansåg att hennes elever ägnade för lite av sin fritid åt läsning, och förstod att en bidragande orsak till detta var att barnens föräldrar inte hade ekonomi att köpa böcker avsedda för barn.⁹ Därav avsåg Quint att skapa en barnbok som aldrig tog slut och som inte var dyr, detta blev tidningen *Kamratposten*, som vid denna tid gick under namnet *Folkskolans barntidning*.

Tidningen bestod till en början av uppfostrande berättelser och sagor, som efter en tid kompletterades av reportage om kungafamiljen och berömda platser. 1924 avled Stina Quint och tidningen blev inte densamma som förut, då de nya redaktörerna hade svårt att skriva texter som läsarna fann underhållande. Detta ledde till att nyheter och reportage blev fler, inget handlade dock om barn. När andra världskriget flera år senare bröt ut, skrevs dock inget om detta, då redaktörerna för *Folkskolans barntidning* ansåg att barn skulle leva i en skyddad värld och inte läsa om sådana våldsamheter.¹⁰

1950-talet blev ett uppsving, både för barn och tonårskultur i stort och för tidningen, som från första numret 1950 bytt till namnet *Kamratposten*. Framsidan trycktes från och med detta år i färg och fler pysselprojekt fick ta plats i tidningen. Rena politiska inslag och texter om puberteten utlämnades dock fortfarande ur tidningen.¹¹

Tidningen gjorde under denna tid stor skillnad mellan pojkar och flickor. Det antogs till exempel att alla flickor tyckte om sömnad och pyssel medan pojkar föredrog olika typer av sport. Det synsättet förstärktes av att när tidningen anordnade tävlingar delades olika typer av priser ut, beroende på om pristagaren var flicka eller pojke.¹²

1960-talets frigörelsekamp speglades även i barntidningen *Kamratposten* i form av att de gamla normerna kring vad som skulle skrivas och vad som skulle utelämnas, byttes ut. 1964 handlade ett nummer till viss mån om politik, med en politiker på omslaget, och 1969 kom föregångaren till *Kamratpostens* välkända "kropp och knopp"-spalt, vilken gick under namnet "Maj-Briht svarar på sexfrågor".¹³ De nya inslagen ansågs skandalösa av prenumeranternas föräldrar. Därefter har dock *Kamratposten* haft ett liknande uttrycksätt som den har idag, vad

⁸ Tidningskungen.se, *Kamratposten*

⁹ Kpwebben, *Sagan om KP*

¹⁰ Kpwebben, *Sagan om KP*

¹¹ Kpwebben, *Sagan om KP*

¹² Kpwebben, *Sagan om KP*

¹³ Kpwebben, *Sagan om KP*

gäller form och typer av texter. Reportagen handlade och handlar ofta om djur, barn, sport och olika typer av udda texter och ”tokigheter” så som en intervju med en bebis.¹⁴ Det fanns då som nu önskebilder, pyssel, serier, boktips, frågespalt och någon form av frågespalt enkom för frågor om kropp och puberteten, vilket idag kallas ”kropp och knopp”.¹⁵

Sedan 1969 har *Kamratposten* varit en annonsfri tidning, 1997 fick tidningen en tillhörande hemsida och har idag också en podcast och TV-program, och sedan 2019 är *Kamratposten* en del av *Dagens Nyheter*.¹⁶

Något som gör *Kamratposten*, och därigenom även denna bildanalytiska undersökning, unik är att alla *Kamratpostens* framsidor numera är tecknade, så var det även längre tillbaka i tiden av det naturliga skälet att kameror och fotografier inte hörde till vanligheterna i slutet av 1800-talet då *Folkskolans barntidning* startades. Då var de tecknade bilderna svartvita och illustrerade de berättelser som skrevs i tidningen.¹⁷

Från 1950-talet började framsidorna, som ännu var tecknade, att tryckas i färg och med den tekniska utvecklingen gick även *Kamratpostens* framsidor från tecknade till att iallafall ibland vara fotografier. År 1981 var åtta av framsidorna på de 18 numren som utkom det året, fotografier, resterande var illustrerade. År 2021 var omslagen på alla de 17 nummer som utkom illustrerade. Att gå tillbaka från fotografier till endast tecknade omslag är enligt *Kamratpostens* chefredaktör Lukas Björkman en identitetsskapande handling och ett sätt att skilja sig från mängden, då de flesta andra barn- och ungdomstidningar har fotografier av kändisar på sina omslag.¹⁸ Björkman nämner dock att *Kamratposten* även på senare tid har gett ut olika typer av temanummer där fotografier av kändisar varit omslag, dock utkom inget sådant under analysåret 2021.

De tecknade omslagen och illustrationerna nämns även i Catharina Hällströms avhandling *Insändare i Kamratposten*.¹⁹ Där framkommer, av en insändare från en liten flicka samt svaret hon får från en journalist som arbetar på *Kamratposten*, att illustratörerna numera är frilansare och inte har så nära kontakt med redaktionen, därav har de inte samma bakgrundsinformation och de illustrerade barnen kanske får fel hårfärg eller kön. Detta anser dock Oscar Bengtsson, journalisten som svarar flickan, bara är bra, eftersom barnen som skriver in blir mer

¹⁴ Kpwebben, *Sagan om KP*

¹⁵ Kpwebben, *Sagan om KP*

¹⁶ Tidningskungen.se, *Kamratposten*

¹⁷ Kpwebben, *Sagan om KP*

¹⁸ Mail från *Kamratpostens* chefredaktör, Lucas Björkman

¹⁹ Hällström, 2011, s. 44

anonyma.²⁰ Tilläggas kan dock att detta ändrades mellan 1987 och 1997 och att under denna undersöknings analysår 1981 arbetade illustratörer och skribenter tillsammans.

3.2 Barn, kultur och medier

Vad är egentligen ett barn? Begreppet barn kan definieras på flera olika sätt: biologiskt, juridiskt och socialt. Barn kan beskrivas som ett tredje kön, utan makt, som accepterar sin maktlösa ställning, eventuellt för att barnet vet att även det en dag kommer att vara vuxen och få bestämma över sig själv och sina egna barn.²¹

Begreppet kultur kan beskrivas som det som förenar oss inom en grupp, eller det som skiljer oss som grupp från andra grupper i samhället och världen. Att studera grupper och att studera barn som en sammanhängande grupp gör det lättare att upptäcka och studera de maktstrukturer som finns mellan grupperna.²² Att studera barns kultur beskrivs som komplicerat då många förväxlar barnkultur, kultur som barn är med och skapar, med kultur gjord av vuxna, men för barn. En del forskare frågar sig därför om barnkultur verkligen finns, men många vill också påstå att det gör det. Ett TV-program kan sägas vara kultur för barn, barnkultur blir det dock när barnen sinsemellan börjar diskutera programmet, vilket ofta sker även i vuxen ålder. Barn grupperar sig ofta efter ålder vilket framkommer när diskussioner på detta sätt uppstår.²³

Många forskare förväxlar också, enligt medie- och kommunikationsvetenskaps forskaren Margareta Rönnberg, begreppet barnperspektiv med begreppet barnets perspektiv. Begreppet barnperspektiv innebär att vuxna forskare tolkar hur konsekvenser av olika händelser tar sig ut för ett barn. Begreppet barnets perspektiv behöver innehålla ett barn som reagerar på saker, för att forskaren ska kunna tolka barnets perspektiv på en händelse.²⁴ Barnets perspektiv kan således aldrig undersökas enkom av vuxna forskare.²⁵

Barn vill vara egna individer och samlar allt de ser och upplever för att forma sin egen identitet. Samtidigt är samhörighet med andra människor viktigt för barnen, att få känna samhörighet med andra barn, och även ibland vuxna, med samma bakgrund och intressen som en själv.²⁶ När barn grupperar sig sker det inte alltid efter vem som är flicka och vem som är pojke. De delar istället upp sig efter sin ålder och kategoriserar till exempel leksaker, efter om

²⁰ Hällström, 2011, s. 44

²¹ Rönnberg, Margareta, 2006, s. 74

²² Rönnberg, 2006, s.14

²³ Rönnberg, 2006, s. 36

²⁴ Rönnberg, 2006, s. 48

²⁵ Rönnberg, 2006, s. 48

²⁶ Hällström, 2011, s. 38

de är för små barn eller större, inte om det är en leksak för pojkar eller flickor. För att återgå till exemplet med barnprogram så ses dessa av en viss ålderskategori av barn, ofta både flickor och pojkar. När barnprogrammet sedan diskuteras i vuxen ålder återgår de diskuterande till denna gruppering “vi som är födda år 2000 och såg kalle Katt på TV” istället för den vanliga grupperingen i vuxen ålder, som brukar vara män och kvinnor. När barndomen diskuteras går man i allmänhet tillbaka till de grupperingssätt som fanns då. Barn ser inte heller sig som en grupp som är mot de vuxna och jämför sig heller inte med de som de anser är vuxna, barn jämför sig med andra barn, och ifrågasätter inte att vuxna får vara uppe sent men ifrågasätter varför ett äldre syskon får det.²⁷

3.3 Journalistik för barn

Barns rätt att få sin röst hörd står i FN:s barnkonvention, de ska ha samma rätt till yttrandefrihet som vuxna.²⁸ Ändå är det sällan som barnen själva får uttala sig ens när det gäller frågor som berör dem. Det är upp till oss vuxna att se till att barnen har möjligheten att göra sin röst hörd.²⁹ Det är vuxenvärlden som avgör vilka barn som blir intervjuade och vilka som får synas och hur, därav är vi en medskapare till de normer som sprids i media, även för barnen.

I Sverige finns ca 40 olika tidningar riktade till barn och ungdomar, detta inkluderar dock även serietidningar, antalet ligger runt 15 om serietidningarna räknas bort.³⁰ För att göra journalistik riktad till barn behöver vissa särskilda överväganden göras. I de yrkesetiska reglerna för journalister står exempelvis att man bör visa särskild hänsyn för ovana intervjupersoner, eftersom barn inte är vana intervjupersoner gäller detta även dem.³¹ För att få intervjua ett barn behöver barnets målsman ge tillstånd till detta. Barn kan inte heller alltid förstå konsekvenserna av sina uttalanden och därför bör dessa publiceras med försiktighet.

Att skriva för barn har det skrivits fler böcker om, dessa är dock inte forskning, utan mer likt guideböcker och instruktioner för att intervjua barn och skriva för dem, både journalistiskt och skönlitterärt.³²

²⁷ Rönberg, 2006, s. 315

²⁸ Andersson, 2003 s. 8

²⁹ Andersson, 2003, s. 8

³⁰ Tidningskungen.se, *Barn och ungdom*

³¹ Svenska journalistförbundet, *Yrkesetiska regler*

³² Andersson, 2003 ; Journalisttips.se, *Gästblogg, tre saker att tänka på när du gör journalistik för barn ;* Mårtens, 2016

4. TIDIGARE FORSKNING

Denna undersökning kan placeras i ett sammanhang av områdena forskning om framsidor och framsidesbilder, forskning om barn och media med fokus på medier för barn, så som barntidningar, samt genusforskning med specifikt fokus på barn. I detta kapitel kommer olika studier och forskare inom dessa områden att lyftas fram och presenteras i förhållande till denna uppsats. Detta kommer att göras utifrån de kategorier där uppsatsen kan tänkas placeras. Först kommer forskning om barn och media att presenteras, därefter forskning om framsidor samt till sist forskning om barn, kön och genus.

4.1 Barn och Media, och media för barn

Forskningsområdet barn och medier är ett stort område. Hur forskningen sett ut historiskt beskrivs i en artikel skriven av medieprofessorn Cecilia von Feilitzen.³³ Forskningen har till störst övervägande del bestått av forskning kring hur barn påverkas av TV och barnböcker.³⁴ Detta på grund av att det är den typ av medier och underhållning barn använder mest. Om ämnet barn och media har även Cecilia von Feilitzen tillsammans med medie- och kommunikationsforskaren Ulla Carlsson skrivit flera böcker.³⁵

Också barnläkaren Victor C. Strasburger har skrivit flera böcker och artiklar på ämnet.³⁶ Den av hans artiklar som kommer få mest utrymme i denna undersökning är dock *Children adolescents and the media, what we know, what we don't know and what we need to find out quickly*.³⁷

Margareta Rönnberg, forskare i medie- och kommunikationsvetenskap, är ytterligare en forskare som specialiserat sig på ämnet barn och media. Rönnberg har skrivit ett tiotal böcker på ämnet men i denna undersökning kommer främst *Nya medier men samma gamla barnkultur* att användas.³⁸

Rönnberg skriver i boken *Nya medier men samma gamla barnkultur* om hur barn påverkas av media, hur barn är med och skapar kultur och om barn och barndomsforskning mer generellt; vad är ett barn? När börjar och slutar barndomen? Och vad är barnkultur?

Boken är en sammanfattning av forskningsläget på ämnena barn och medier och således har många metoder av olika forskare använts och refererats till i boken. Bland annat har man

³³ Von Feilitzen, 1999

³⁴ Rönnberg & Wennberg-lavebratt, 1997 ; Jönsson 1985 ; Kåreland, 2001

³⁵ Carlsson & Von Feilitzen, 2005/2006 ; Carlsson & Von Feilitzen, 2002

³⁶ Strasburger, 2016

³⁷ Strasburger, 2009

³⁸ Rönnberg, 2006

studerat barn som tittat på tv utan att själv diskutera programmet med barnet utan, analyserat vad barnen sagt till varandra under tv-tittandet.³⁹ Även intervjuer med barn har genomförts.

Det Rönnerberg kommer fram till i boken är bland annat att barnkultur endast kan skapas av barn själva. Barn betraktas som ett tredje asexuellt kön som är underordnat de två andra könen, skillnaden mellan barn och vuxna kan förklaras på samma sätt som skillnaden mellan manligt och kvinnligt. Dessa är bara några av de påståenden Rönnerberg kommer fram till i sin bok. Detta blir relevant då denna forskning om Kamratposten är forskning om media, barn och genus, vilket är vad Rönnerbergs forskning berör.⁴⁰

Forskningen om barn och media berör som setts ovan mest hur barn påverkas av medier i allmänhet och TV i synnerhet. Någon forskning om barns egna medier eller om barn och tidningar är dock ovanlig.

Någon som dock tagit sig an detta är medie- och kommunikationsvetenskaps forskaren Ebba Sundin. I avhandlingen *Seriegubbar och terrorkrig* konstaterar Sundin att barn är intresserade av att läsa om nyheter, både lokala, regionala och internationella.⁴¹ Dock poängteras vikten av att skriva på ett sätt så att barn, även yngre barn, som relativt nyss lärt sig läsa, kan förstå tidningens innehåll. Sundin hävdar också att om tidningarna avsatte en del av tidningen för de yngre läsarna skulle detta kunna möjliggöra att barnen vill läsa sin lokaltidning och får en rutin på detta, vilket skulle kunna generera nya, framtida prenumeranter och läsare till tidningen.⁴²

Även pedagogikforskaren Catharina Hällström skriver om barns egna medier i avhandlingen *Insändare i Kamratposten*. Hällström förklarar villkoren som gör att barn, som är läsare av tidningen Kamratposten lever sitt liv på olika sätt, vad dessa villkor är och vad de innebär.⁴³

I den kvalitativa undersökningen fastställer Hällström att bland det viktigaste i barn liv är att känna samhörighet med andra.⁴⁴ De ämnen barn skriver om är vardagsskildringar i olika aspekter, de skriver om vänner, mobbning, kärlek, familj, kroppen och miljön. Hällström förvånas över hur stor betydelse far- och morföräldrarna har i barnens liv och hur etnicitet inte är något som tas upp i insändarna särskilt ofta. Hällströms forskning visar även att det enligt

³⁹ Rönnerberg, 2006, s. 58

⁴⁰ Rönnerberg, 2006

⁴¹ Sundin, 2004 s. 224

⁴² Sundin, 2004, s.225–226

⁴³ Hällström, 2011

⁴⁴ Hällström, 2011, s. 38

barnen finns stora skillnader på flickor och pojkar men även stora skillnader inom varje könskategori.⁴⁵

4.2 Framsidor

Inte heller forskning om framsidor är särskilt vanligt, dock har Anja Hirdman, forskare vid institutionen för journalistik, medier och kommunikation vid Stockholms universitet, skrivit avhandlingen *Tilltalande bilder* om omslagen på tidningarna *FiB aktuellt* och *Veckorevyn*.⁴⁶ Boken avhandlar skillnaderna mellan omslag på magasin riktade till kvinnor och magasin riktade till män. Metoden för avhandlingen som boken bygger på är en innehållsanalys som utifrån kategorierna maskulinitet, femininitet och relationen dem emellan, deras relation. Innehållet analyseras utifrån samspelet mellan text och bild och nedslag görs på åren 1965, 70, 75 och 95.

Resultatet Hirdman får fram är att 1965 var mäns sexualitet central, kvinnor skulle vara oskuldsfulla och medgörliga och inte ha någon egen egentlig lust. Detta utvecklas 1970 och 1975 till att bli mer jämlikt, att kvinnor får vara lustfyllda blir en del av kvinnokampen och detta visas i *Veckorevyn*. Konsekvensen av detta blir att mannen får problem eftersom det nu börjar ställas sexuella krav på honom.⁴⁷ 1995 visar en tillbakagång från det mer jämlika 70-talet tillbaka rollerna som fanns på 60-talet. Mannens sexualitet är central och kvinnan mer är ett objekt som han kontrollerar än en likvärdig part. Eftersom undersökningen av *Kamratposten* också kommer att analysera framsidor och text, samt göra en jämförelse över tid och analysera genus anses att Hirdmans forskning berör samma fält.

4.3 Barn och genus

Forskning om genus är brett och trots att forskningen om barn och genus är betydligt mindre så är även detta område mycket brett. För att nämna något så har kulturforsaren Anne Cranny-Francis skrivit boken *Genderstudies terms and debates*, vilket utgör en bra grund för att förstå genusforskningen och dess bakgrund.⁴⁸

Någon som dock forskat om genus kopplat till barn är Bronwyn Davies som i Australien undersökt hur barn tänker i fråga om genus och kön. Detta har gjorts genom att Davies har läst feministiska sagor för barnen och sedan pratat med dem om vad de läst, samt observerat barnens lek.

⁴⁵ Hällström, 2011, s.88–66, 216

⁴⁶ Hirdman, 2006

⁴⁷ Hirdman, 2006, s. 236–238

⁴⁸ Cranny-Francis, 2003

Resultatet av Davies analys blir att oavsett hur mycket omgivningen vill uppfostra barn på ett könsneutralt sätt kommer de inte kunna påverka hur barnen uttrycker sig.⁴⁹ Det är inte uppdelningen i sig som vuxenvärlden är emot utan de önskvärda förväntade beteendena i båda köns stereotyper, så som att flickor ska vara sköra och pojkar våldsamma. Det är dock svårt för ett barn att placera sig i det fack de vill tillhöra om de inte får använda de emotionella attribut som förknippas med respektive kön.

Davies skriver också att även barn förstår vad som är det smidigaste sättet att bete sig på i olika situationer och eftersom vuxenvärlden förväntar sig att barnen ska bete sig så som respektive kön brukar, blir det socialt smidigast för barnen att klä sig rollen av de kön de har.⁵⁰

Barnen och dess relation till kön och genus blir även en central del i Fanny Ambjörnssons bok *Rosa, den farliga färgen*, där Ambjörnsson undersöker under vilka förhållanden färger i allmänhet och färgen rosa i synnerhet existerar i vårt samhälle.⁵¹

⁴⁹ Davies, 2003, s. 212–216

⁵⁰ Davies, 2003, s.13

⁵¹ Ambjörnsson, 2011

5. TEORI

De teorier som använts i tidigare studier på ämnet är likartade till de som kommer att användas i denna undersökning.

Teorierna som i uppsatsen kommer att användas för att undersöka hur pojkar och flickor porträtteras i tidningen *Kamratposten* är framförallt genusteori samt gestaltningsteori. De tre forskningsfrågor som kommer att undersökas i denna uppsats handlar om i vilka situationer pojkar respektive flickor förekommer i bild och text, om det finns skillnader i hur flickor och pojkar porträtteras i bild och ifall detta har ändrats över tid. Dessa frågor antas kunna besvaras genom att filtrera resultatet genom dessa teorier.

De teorier som använts av tidigare forskare på området är i stora drag desamma som de som valts ut för denna studie.

5.1 Genusteori

Begreppet genus började användas av feminister som ville visa på de sociala skillnader som bygger och byggde på kön. När begreppet initierades användes det främst för kvinnor men inkluderar i dagens mening alla kön, kvinnor, män och de som identifierar sig som något däremellan.⁵² Genusforskningen idag innebär forskning om skillnader mellan könen, inte bara forskningen om kvinnors underlägsenhet jäntemot männen.

Under medeltiden trodde man att kvinnor var icke helt utvecklade män, och på grund av deras ofärdighet skulle de inte ha samma rättigheter som riktiga, färdiga män.⁵³ Det dåvarande förhållandet mellan män och kvinnor kan liknas vid det förhållande som finns mellan vuxna och barn, där de ofärdiga, barnen, inte tillåts göra allt det de vuxna är tillåtna att göra, så som att rösta.⁵⁴

När man sedan insåg att kvinnor inte var ofärdiga män började kvinnor ses som männens motsats och det är i stora drag så könen ses på än idag, ibland som yin och yang, där kvinnor har en liten del manlighet i sig samt att männen har en liten del kvinnlighet i sig.⁵⁵

Femininitet och maskulinitet, kvinnor och män beskrivs dock oftare som motsatser och dessa motsatser bekräftar varandra så som att kvinnor är passiva och männen aktiva, männen aggressiva, kvinnor defensiva och fredliga. Att på detta sätt placera människor i fack utifrån egenskaper eller utseenden som en viss grupp sägs ha, benämns med begreppet

⁵² Carlsson Wetterberg & Jansdotter, 2004, s. 82

⁵³ Cranny-Francis, 2003, s. 5

⁵⁴ Rönnberg, 2006, s. 74

⁵⁵ Cranny-Francis, 2003, s. 2

stereotyp.⁵⁶ Att kategorisera människor efter stereotyper kan bli problematiskt då kvinnor, som antas vara svagare än män, ifrågasätts att göra vissa saker och män som stereotypiskt anses vara starka, inte tillåts visa sina svaga sidor, vilket kan leda till psykisk ohälsa.⁵⁷

Barn lär sig hur de ska vara genom att observera och interagera med sin omgivning. Överallt finns för dem indikationer på vad män respektive kvinnor ska göra och hur de ska se ut. Enligt teorin om socialisation och könsroller finns biologiska skillnader mellan könen. De roller barn, av vuxna, socialiseras in i betraktas som en puff in i de biologiska skillnaderna.⁵⁸ Barn gör inte som vi säger åt dem att göra utan de härmar vuxna i sin omgivning och tar på så sätt efter den könsroll de identifierar sig med.

Författaren menar dock att de som uppfattar sig själva som maskulina kommer att bete sig på ett sätt som kodas maskulint och därigenom kommer produktionen av de manliga hormonerna öka, och de maskulina attributen kommer att förstärkas i förlängningen.⁵⁹ Kroppen och vilket kön barnet har avgör i vilket sammanhang barnet får ta plats. Barnet lär sig hur det bör vara och se ut och därefter gör det allt för att göra och se ut på det sättet.⁶⁰ Det kan upplevas som ett misslyckande i sig självt för barnet att inte passa in i den norm det borde vara i, både fysiskt och psykiskt, därav blir det viktigt för barnet att klä sig i den typ av kläder och frisyra som anses rätt för barnets kön.⁶¹

5.2 Gestaltningsteori

I det moderna samhälle vi lever i blir medierna en allt större del av vår vardag och representationen av verkligheten som syns i media blir avgörande för vår uppfattning av verkligheten. Detta innebär att gestaltningsteorin blir en central teori i många av de journalistiska undersökningar som görs, så även denna.

Gestaltningsteori som ofta kombineras med dagordningsteori, har rötter tillbaka till 1970-talet. Forskningen kring gestaltningsteorin genomsyras av "socialkonstruktivistiskt perspektiv på sociala fenomen" där tanken är att interaktionen mellan människor skapas och framträder genom meningsskapande processer.⁶² Begreppet, som härstammar från den amerikanska forskningen, kommer från början från psykologin men har därefter börjat användas för att forska på politisk kommunikation. Kort sagt kan sägas att gestaltningsteorin och dess

⁵⁶ Cranny-Francis, 2003, s. 140

⁵⁷ Cranny-Francis, 2003, s.145

⁵⁸ Davies, 2003, s. 27

⁵⁹ Davies, 2003, s. 29

⁶⁰ Davies, 2003 s. 27

⁶¹ Davies, 2003, s. 13

⁶² Shehata, 2019, s. 342

gestaltningar handlar om kommunikationens funktion för hur människor uppfattar den värld de lever i.⁶³

Att göra en gestaltning är att välja ut vissa delar av verkligheten att berätta om, detta för att gestalta en viss sak, så som ett visst problem. Gestaltningar skiljer sig därigenom från verkligheten och därför är det just en gestaltning och inte en beskrivning.⁶⁴ Alltså är gestaltningen alltid en tolkning vilket gör den öppen för subjektivitet. Gestaltningar i texter kan sägas ha fyra olika egenskaper. Dessa är att gestaltningar ger en bild av problemet, ger vägledningar om orsaken, uttrycker nödvändiga värderingar samt definierar olika lösningar.⁶⁵

Det som intresserat forskarna att undersöka angående gestaltningsteori är de omedvetna och medvetna val redaktionen gör, som påverkar att exempelvis en viss typ av problemformuleringar och perspektiv alltid dominerar nyhetsrapporteringen.⁶⁶ Gestaltningar har tät sammankoppling med varje människas kognitiva schema, vilket är orsaken till att vi tolkar olika saker på olika sätt. Detta gäller även journalister, varför olika journalister kan gestalta samma sak på olika sätt.⁶⁷

Gestaltningsteori kan beskrivas som ett sätt att tolka den problemformulering som medierna varje dag gör i sin presentation av materialet. Om ett glas är halvtomt eller halvfullt är en klassisk problemformulering och beroende på om media framställer glaset ur en optimistisk synvinkel, det vill säga att glaset är halvfullt, eller pessimistisk synvinkel, att glaset är halvtomt, kommer påverka på vilket sätt människorna som tar del av mediet ser glaset.⁶⁸

⁶³ Shehata, 2019, s. 342

⁶⁴ Strömbäck, 2000 s. 217

⁶⁵ Strömbäck, 2000, s. 217

⁶⁶ Shehata, 2019, s. 343

⁶⁷ Strömbäck, 2000, s. 218

⁶⁸ Strömbäck, 2000, s. 216

6. METOD

Metoden för analysen kommer att vara en kvalitativ kombinerad text och bildanalys med fokus på bilden. Textanalysen kommer främst finnas för att stärka bildanalysen och tolkningen av bilden i sin kontext. För att analysera hur flickor och pojkar porträtteras i bild är en bildanalys den rimligaste metoden att använda sig av. Analysen kunde gjorts kvantitativt, detta hade dock medfört att bildens, samt även textens dolda budskap förbigåtts. För en djupare analys behövs en kvalitativ analys. För att styrka bildanalysen kommer en enklare textanalys att genomföras, därav kommer bilden att kunna analyseras på djupet.

6.1 Bildanalys

Att göra en bildanalys innebär att ta isär bilden i små mindre delar och analysera dess betydelse var för sig för att sedan analysera dem som en helhet. Tillsammans i olika uppsättningar kan olika typer av symboler, koder, ikoner och index bilda en ny typ av helhet som inte hade framkommit om dessa existerat tillsammans i en bild.⁶⁹

Bildanalysens relevans för undersökningen ligger i det faktum att barn tar till sig mer av vad de ser än vad de läser och hör, därav kan det skrivas massor om att man får vara som man är och vara sig själv, men om detta inte visas även i bild kommer barnen inte att ta till sig budskapet. Barnen kommer då att se på bild att flickor ska ha en viss färg på kläderna och pojkar en annan och kommer att ta efter det, för att känna att de passar in och har en tillhörighet till en större grupp. Om barnen bara erbjuds de klassiska feminina och maskulina stereotyperna att identifiera sig med är risken att de gör inskränkningar på sin egen vilja och personlighet, enbart för att få tillhöra en viss grupp.

Av den anledningen är det viktigt att barn erbjuds flera olika typer av personligheter och intressen att identifiera sig med, oberoende av kön. Det är därmed viktigt att se om *Kamratposten*, en av Sveriges största barntidningar levererar en könsstereotypisk bild av barnen och dess verklighet eller om valfrihet och normbrytande beteende uppmuntras.

Bilderna på framsidorna av tidningen är nu för tiden alltid tecknade, förr var det däremot vanligare med fotografier, vilket är anledningen till att en av de bilder som kommer att analyseras, från 1981, är ett fotografi. Bildanalysen kommer att utgå från Terje Hillesunds analyschema där underfrågor, inspirerade av Jostein Gripsrud, lagts till för att svara på frågorna som ligger till grund för analysen.⁷⁰ De frågorna berör främst vilka färger bilden innehåller, vad som händer i bilden, vad de olika aktörerna i bilden gör, vad aktörerna i bilden

⁶⁹ Gripsrud, 2011, s. 145

⁷⁰ Hillesund, 1994 ; Gripsrud, 2011, s. 145

har på sig samt vem som har makten i bilden. Scott McClouds analysbegrepp, word-specific, picture-specific, duo-specific, intersecting, interdependent, parallell och montage, som förklaras i analys-schemat, se bilagor, kommer användas för att analysera hur text och bild hör samman.⁷¹

6.2 Tolkningsförklaring

Eftersom det är en kvalitativ bildanalys kommer resultatet av undersökningen vara baserad på forskarens tolkningar. Dessa tolkningar ska här försöka förklaras. Tolknings av kön, det vill säga om personen i bild är en pojke eller flicka baseras på en kombination av frisyr, namn eller kön som skrivits ut i texten, kläder, attribut och färgen på personens kläder. Om de utseendebaserade aspekterna varit motstridiga och texten både handlat om flickor och pojkar har jag sonika kallat barnet på framsidan för barnet.

Tolknings av färg är att grått, svart och vitt är neutrala färger, så är även gult, dock är detta en färg som ofta förknippas med barn och barnslighet. Blått, grönt och mörkbrunt ses som pojkiga färger medan beige, lila och rosa ses som flickiga. Rött ses som både flickigt och pojkigt beroende vad det kombineras med.⁷² Attribut tolkas så som att det som brukar bäras och användas av män och pojkar ses som maskulina attribut, det som används eller brukar användas av kvinnor eller flickor ses som feminina attribut. Även kläder har tolkats som feminina eller maskulina beroende på om plagget vanligtvis brukar bäras av en man eller kvinna, således tolkas klänningar, kjolar och längre kappor som feminina och bylsiga kläder som maskulina. Frisyrier har tolkats som att en kort frisyr är maskulint och långt hår är feminint.

De känslor som bilden förmedlar har tolkats genom att titta på ögonbrynens innerdel samt mungipor på personen som avbildats. En glad människa har neutrala ögonbryn och mungiporna uppåt, en ledsen människa har ofta uppåtpekande ögonbryn och mungiporna ner, så ser även en rädd person ut, men i detta fall ser vi även något i bild som personen kan vara rädd för. Även en förvånad person har ögonbrynen uppåt men med neutrala mungipor, samt ofta öppen mun, en skadeglad har arga ögonbryn men uppåtpekande mungipor. En skeptisk och misstänksam person har neutral mun med ena ögonbrynet höjt, och en arg person har ögonbrynen ner, ofta smala ögon samt mungiporna neutralt eller neråt. Om någon i bild är rädd för någon eller något annat bild, har tolkningen gjorts att den eller det som den rädda personen är rädd för, har makten.

⁷¹ McCloud, 1994

⁷² Ambjörnsson, 2011, s. 8–9

6.3 Textanalys

För att fördjupa bildanalysen samt se hur bilden och texten sammankopplas kommer även en textanalys att användas. Dessa kommer att appliceras på de texter som hör till bilden som finns på framsidan. Textanalysen är av vikt för undersökningen då budskap kan framträda olika i text och bild och vissa saker som är oklara i bilden kan få sin förklaring via texten. För att analysera texten kommer huvudbegreppen form, intertextualitet och innehåll att användas, men också där har underfrågor tillagts för att kunna besvara syftet och frågeställningarna i undersökningen, För att få en förståelse för hur bild och text samspelar kommer även några analysfrågor finnas om detta. för att se analysfrågorna i sin helhet, se bilagor

6.4 Tolkningsförklaring

Namn och eller pronomen kommer innebära att personen med namnet eller pronomenet kategoriseras som pojke eller flicka. Ordet lärare kommer att tolkas neutralt om inte pronomen på läraren nämns. Om titel och pronomen är okänt och namnet är könsneutralt eller från en kultur där undertecknad ej vet vad som är ett vanligt kvinnonamn eller mansnamn kommer dessa inte att falla in under någon av kategorierna för feminint eller maskulint.

6.5 Material

Det valda materialet är omslag från tidningen *Kamratposten*, med tillhörande coverstory inne i tidningen. *Kamratposten* valdes på grund av att det är en tidning för barn som riktar sig till både flickor och pojkar. Därav kan tänkas att det finns mer att jämföra i en sådan tidning än i en tidning skapad för att läsas av enbart ett av könen.

6.6 Urval

Avgränsningen gjordes efter bestämmelsen om att analysera materialet över tid. Ett tidsspann på 40 år ansågs vara lagom för att kunna genomföra en sådan undersökning utan att tidningen ändrats för mycket under tiden. Hade detta varit fallet hade det varit svårt att jämföra texterna och bilderna med varandra. För att ha möjlighet att undersöka material från en hel årgång beslöts att ett av åren som skulle analyseras i undersökningen var år 2021, av anledningen att det är det senaste året där en hel årgång går att finna på Kungliga biblioteket. 40 år bakåt från 2021 är år 1981 och detta valdes därför som det andra året för analys.

För att få fram ett lagom antal analysenheter bestämdes att fem analysenheter per år skulle väljas. Först sållades dock de analysenheter som var oanvändbara bort. Detta var till exempel

omslag med bilder på djur eller omslag vars tillhörande coverstory inte var en text utan en pyssel-guide eller liknande. För att få en bra spridning över året bestämdes att analysenhet ett från varje år skulle vara det första utgivna användbara omslaget. Analysenhet fem skulle vara det sista utgivna användbara numret. Analysenhet tre blev de användbara omslag som givits ut mitt emellan analysenhet ett och fem. analysenhet två blev de användbara omslag som blivit utgivet mellan analysenhet ett och tre och analysenhet fyra blev de användbara omslag som blivit utgivet mitt mellan tre och fem. på detta sätt kom fem bilder med tillhörande text att analyseras från båda analysåren.

6.7 Metodkritik

Den kvalitativa metodens styrkor är framför allt att forskaren kan undersöka sitt material på djupet. Detta göra att fakta som inte framkommit vid en kvantitativ undersökning kan upptäckas. Fördelen med en kombinerad bild och textanalys ger uppsatsen ännu en nivå då fler lager kan undersökas och mönster urskönjas.

Bristerna med en kvalitativ analys är att det är tolkningar som görs, och olika forskare, olika människor, tolkar olika. Hur en människa tolkar olika typer av bilder och ord i en text handlar om från vilken kultur den människan kommer och vilka erfarenheter den bär med sig.⁷³ Forskare har dock regler för hur vetenskapliga tolkningar får gå till. Detta kan till exempel vara att vetenskapliga tolkningar måste ta hänsyn till all tillgänglig information, inte utvalda delar, innehålla ett djup samt framför allt att flera oberoende forskare på samma fenomen göra en liknande tolkning.⁷⁴

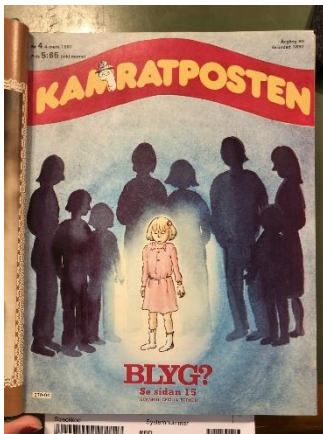
Tolkningsförklaringarna i denna uppsats har skrivits med detta i åtanke, för tolkningen som här gjorts ska bli mer transparent, samt att vidare, påbyggande forskning ska kunna göras.

⁷³ Ekström & Johansson, 2019, s. 14

⁷⁴ Ekström & Johansson, 2019, s. 15

7. RESULTAT

7.1 1981

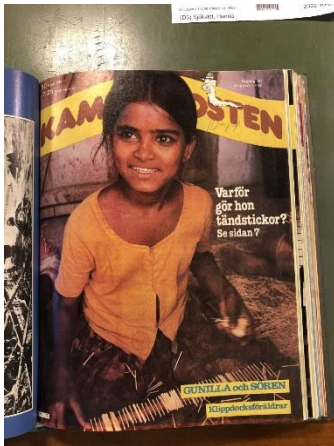
Blyg? Nr 4, 1981 Illustratör: Cecilia Torudd

Det första vi ser i bilden är en flicka omgiven av mörka gestalter och den inger en känsla av osäkerhet. Flickan har rosa skjortklänning och vita tubsockor. Hennes frisyr är en blond page och hon har ett rött hårspänne i luggen. Bildens dominerande färger är svart, mörkblått och rosa. Känslan i bilden är osäkerhet och rädsla. Eftersom flickan inte möter betraktarens blick tolkas hon som rädd, och de svarta figurerna som tittar på henne får därigenom makten i bilden.

I texten är tre flickor och fyra pojkar intervjuade samt en kvinnlig teaterlärare. Normen i texten är att flickor är mer blyga än pojkar och att pojkar vågar mer än flickor. Vissa av barnen beskriver sig själva som blyga, vissa inte. De som är blyga säger sig vara mer blyga när de är i skolan eller träffar människor de inte känner. En av pojkarna samt teaterläraren beskriver att flickor är mer blyga än pojkar. Alla intervjuade flickor säger sig vara mer eller mindre blyga medan två av pojkarna inte känner sig blyga alls, även om en säger att han var blyg när han var yngre.

De som beskriver sig själva som blyga vill vara lite modigare och kunna säga till när något är fel men de verkar inte vilja bli pratigare i allmänhet.

Kombinationen av text och bild kan här beskrivas som intersecting, då både bild och text kan förstås var för sig men får större betydelse tillsammans. Bilden förmedlar den känsla som uppstår i de blyga personer som texten handlar om. Flickan på bild har armarna efter kroppen, tvärt om från att räcka upp handen, något de blyga inte vågar. Hon möter heller inte betraktarens blick, vilket i texten beskrivs som något blyga inte vill göra.

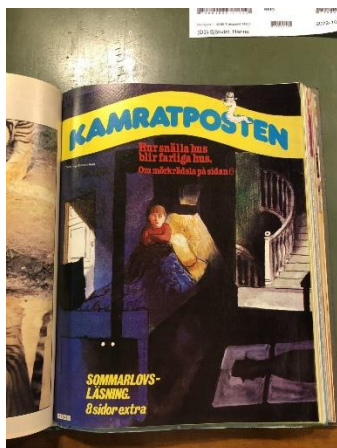
Varför gör hon tändstickor? Nr 10, 1981 Fotograf: Kristina Lindström

Bilden föreställer en flicka i gul blus som tittar upp mot kameran, men inte in i den. En känsla av att hon är i underläge infinner sig då hon är fotad i fågelperspektiv. Hon bär en gul blus tillsammans med en mörk underdel som färgmässigt smälter ihop med golvet och bakgrunden. Därav kan sägas att de dominerande färgerna i bilden är gult och mörkt brunt. Hennes hår är även det mörkt brunt, kammat i mittbena och uppsatt i nacken. Makten i bilden innehas av kameramannen, eller någon som går med denne, bredvid honom, eftersom flickan tittar upp mot dem, men inte direkt in i kameran. Hon verkar vara i underläge men ser ut att vara glad ändå eftersom hon ler mot betraktaren.

Bilden är ett arbetsporträtt på en flicka som arbetar i en tändsticksfabrik i Indien. I texten intervjuas även en pojke som också han arbetar i fabriken, samt fabriken ägare, som är en man. Flickan i bild arbetar tillsammans med de yngre barnen med att lägga tändstickor på brickor, för de äldre barnen är arbetet uppdelat och pojkar doppar stickorna i svavel medan flickorna viker askar och klistrar etiketter. Några av de äldre flickorna som arbetar på fabriken är också tvungna att ta med sina bebisar till jobbet. Dessa hängs sedan i vaggor från taket.

Normen som förmedlas i texten till de svenska läsarna är att det är annorlunda i utlandet. Där är det helt normalt att barnen arbetar istället för att gå i skola. Barnen som blir intervjuade säger dock att de hellre vill arbeta än gå i skolan, och de tycker att deras liv är helt normalt.

Samhörigheten mellan text och bild är här naturlig eftersom flickan på bilden arbetar i fabriken och brickan hon lägger tändstickorna på syns även den i bild. Begreppet som kan användas för att beskriva samhörigheten här är word-specific, vilket betyder att man även måste läsa texten för att förstå bilden. Även om man ser vad bilden föreställer utan texten förstås inte bilden på samma sätt utan tillhörande text.

När snälla hus blir farliga hus. Nr 11, 1981 Illustratör: Fibben Hald

Mitt i den mycket mörka bilden, vars dominerande färger är svart, mörkt lila samt lite gulrött, sitter ett barn uppkruket i sängen med tänd sänglampa. Barnet har ljusbrun pottfrisyr och röd långärmad tröja. Under sängen lyser ett par ögon och i ljuset från ett fönster syns att det utanför går en man i hatt. Barnet i sängen ser rädd ut och känslan som förmedlas i bilden är en rädsla, för mörker, skumma gubbar och monster under sängen, som båda kommer fram i just mörkret.

I texten berättar två flickor och en pojke om sin rädsla för mörker, ytterligare två pojkar är intervjuade varav den ena inte är rädd för mörker alls, och den andra är bara mörkrädd inomhus. Han anser att om man är utomhus "kan man ju springa om det skulle komma någon gubbe. Det kan man inte när man är inne". I anslutning till texten är även två insändare, en anonym och en skriven av en flicka, där de skriver att de också är mörkrädda.

Normen i texten är att de flesta barn är mörkrädda, främst när de är ensamma hemma. Barnen skäms dock inte över sin rädsla utan är stolta över vilka de är, trots att de är rädda. De flesta tror också att mörkrädslan kommer att växa bort när de blir lite äldre. Alla de intervjuade barnen försöker tränga rädslan ute med hjälp av fantasier eller böcker (flickor), TV och radio (pojkar).

Bildens förhållande till texten kan beskrivas som duo-specific, vilket betyder att bilden och texten säger samma sak, och bilden illustrerar vad barnen berättar.

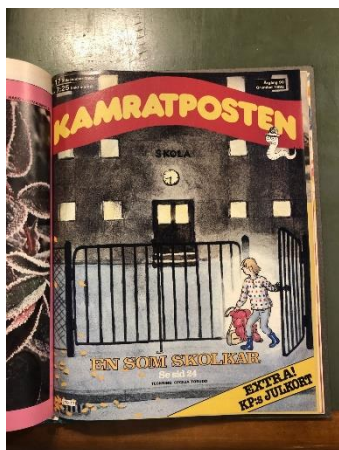

Sjuk av avund. Nr 14, 1981 Illustratör: Gunna Grähs

Färgerna i bilden är det ögat först reagerar på, Man får en känsla av att bilden är illamående, eftersom den går i de färger man sägs ha i ansiktet när man är väldigt sjuk. En smutsigt gröngul färg, alternativt vit eller grå, som också är färger som finns i bilden. Motivet är en pojke med vitt ansikte och t-shirt samt grå byxor och vita skor. Han har kortklippt rödbrunt hår och ser ledsen ut.

Texten handlar om avundsjuka, varför man blir avundsjuk och hur det känns. I texten uttalar sig en flicka, en kvinnlig barnpsykolog samt en manlig pensionerad biskop. Barnpsykologen berättar att de som är avundsjuka ofta är osäkra och känner att de inte duger om de inte har samma saker som andra har, och därför blir de avundsjuka när någon annan får något. Även flickan säger att hon inte är så avundsjuk hemma eftersom hon känner sig trygg där.

Situationer som tas upp där avundsjuka bland barn förekommer är när någon är bättre i sport, eller får nya saker eller kläder samt när någon annan får åka utomlands. Begreppet som kan användas för att förklara relationen mellan bild och text är word-specific, för utan texten är bilden svår att förstå.

En som skolkar. Nr 17, 1981 Illustratör: Cecilia Torudd

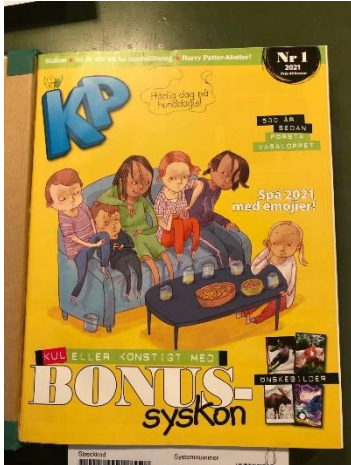
Det vi ser på bild är en pojke som går ut genom grinden på en skolgård. Han har blå stövlar grå byxor och vit tröja med röda och blå prickar. I handen håller han en brun väska samt en röd jacka. Han har axellångt brunt hår och hans blick är riktad mot klockan på skolbyggnaden, som visar halv nio. På grund av hur mörk bilden är känns det som att det är kväll och känslan i bilden är ensamhet. En ensam pojke som går hem själv, kanske för att ingen har hämtat honom på fritids. Bildens dominerande färger är grått, svart och blått.

Det är oklart vem som har makten i bilden. Då pojken ser osäker ut när han lämnar skolan syns det inte om det är skolan i sig han är rädd för eller om det är vad som ska hända när han kommer hem. Det är i vilket fall pojken som känns ensam och som om han är i underläge.

Texten handlar om en pojke som skolkar mycket. Normen blir att skolan är jobbig men att man måste se till att genomlida den eftersom man mår väldigt dåligt psykiskt av att skolka, men har man väl börjat är det svårt att sluta. Pojken beskriver sig själv på ett nedlåtande sätt och att ingen bryr sig om honom. De som bryr sig mest om honom är tre kvinnor; hans mamma, hans lärare och hans kurator. Enligt honom är flickorna i skolan duktigare eftersom det är mest killar som skolkar.

Texten och bilden går i detta fall inte ihop. Det naturliga att tänka är att pojken på bilden är pojken i texten, situationen blir dock fel eftersom pojken i texten beskriver att han aldrig lämnade skolan när han skolkade. Personen på bilden lämnar helt tydligt skolan. Dessutom är bilden så mörk att det känns som det är halv nio på kvällen, och vid den tidpunkten är det naturligt att man inte är i skolan. Därav kan förhållandet mellan text och bild förklaras med begreppet parallell, eftersom text och bild sänder helt olika budskap.

7.2 2021

Kul eller konstigt med bonussyskon. Nr 1, 2021 Illustratör: Per Gustavsson

Det sitter tre pojkar och tre flickor i en blå soffa. Alla förmedlar de olika känslor. Dessa är skepsis, sorg, uttråkning, och nervositet. Pojkarna har alla mörkblå byxor. Två av dem har kortklippt hår och en har mörkblå långärmad tröja, den andra rosa och lila-randig t-shirt och den tredje, som har axellångt hår med rastaflätor, har lila huvtröja med rosa band och han har även rosa revärer på sina byxor. En av flickorna har grön klänning på sig, de andra har röda byxor och tröja respektive skjorta i rosa nyans. Den ena är en rosa, röd och vitrutig skjorta medan den andra är en långärmad ljusrosa tröja.

Flickan i grön klänning har mörkt långt utsläppt hår, flickan i skjorta har kort alternativt uppsatt rödbrunt hår och flickan i rosa tröja har blont hår uppsatt i röd tofs. De dominerande färgerna är blått och gult, och ingen har egentligen makten över någon annan i bild. Alla och ingen bestämmer samtidigt.

I texten uttalar sig två flickor och en pojke om hur det är att få bonussyskon. Textens norm är att det förmodligen kommer vara lite tufft i början men att det till slut kommer bli bra ändå med de nya syskonen. Barnen beskriver sig själva som avundsjuka till en början, men att det sen blev roligt med nya syskon och att det inte är lika ensamt längre.

Barnen beskriver sina nya bonussyskon som roliga men lite jobbiga ibland. De beskriver hur det i början var stelt att möta de nya familjemedlemmarna, men att det nu går bra, och de berättar om middagar och ett besök på tivoli. Ett barn beskriver att hennes bonusbröder och storebror gillar fotboll och att åka skateboard och ett annat att hans lillasyster gillar smink.

Kombinationen text och bild är duo-specific, då de säger samma sak. Det är inget som händer i bilden som säger emot texten, men det är heller ingenting specifikt som händer i texten som tas upp i bilden. Man kan känna igen den stela stämningen runt ett matbord från

texten i bilden, dock var det vid de middagar som beskrivs i texten föräldrar närvarande, vilket de inte är i bild.

Crush på en kändis och annan besvärlig kärlek. Nr 7, 2021 Illustratör: Jojo Falk

På bilden syns ett barn som får en ljusstråle i hjärtat men det verkar inte göra ont. Barnet blundar och ser snarare ut att njuta. Barnet har gröna byxor och blårandig töja, samt axellångt hår. Längst upp i bild syns en figur som liknar Harry Potter och det är från hans trollspö som ljusstrålen kommer som träffar barnet i hjärtat. Ser man inte rubriken får man en känsla av att Harry Potter dödar barnet genom att sända en blixtnärlig ljusstråle i hans hjärta, men efter att ha läst rubriken förstår man att det är kärlek som sänds från staven och att barnet på bilden blir kär. Den dominerande färgen i bilden är rött, med en aning blått längst upp. Barnet på bilden utstrålar förälskelse medan Harry Potter har ett neutralt, på gränsen till argt ansiktsuttryck och ser ut att vilja ha ihjäl barnet.

En underton som tydligt finns i texten är heteronormen då alla tre barn som blir intervjuade, en pojke och två flickor, är kär i någon av det motsatta könet. Barnen beskriver dem de är kära i som att de är snälla, glada, och gör andra glada. En tjej säger dock att hon blir kär i fel personer i verkligheten och i fantasin är hon kär i Draco Malfoy, en av mobbarna i Harry Potter. Någon som beskriver som, även han, en fel person, men som flickan hävdar har snälla och mjuka sidor också. En annan tjej beskriver också sin besvikelse och svartsjuka när pojken hon blev kär i blev ihop med någon annan. Båda flickorna nämner svartsjuka och att sätta press på sig själv för att kunna få killen man vill ha. "Jag tänkte på vad jag sa när han var i närheten. Jag ville låta smart och inte verka barnslig". Detta är inget som pojken beskriver på samma sätt. Han är dock kär i en brevvän, vilket kan vara orsaken till detta, han försöker dock anstränga sig och skriva på ett sätt han tror hon kommer att gilla. Alla barnen beskrivs, och beskriver sig själva, som ganska fega eftersom ingen vågar fråga chans.

Textens relation till bilden kan beskrivas med begreppet parallell eller Word-specific. Detta på grund av att man inte förstår bilden utan att ha läst texten, och när texten väl har lästs inser man att den går emot vad texten säger. Till exempel det faktum att det är Harry Potter som karaktär som syns på framsidan, när texten inte alls handlar om honom, utan en annan karaktär ur samma bokserie.

När man slutar leka. Nr 12, 2021 Illustratör: Emma Adbåge

På bilden syns en flicka som öppnar ett skåp med leksaker, men hon ser inte glad ut. Från hennes huvud går en tankebubbla med texten "Vad brukade jag göra?". Flickan har svarta jeans, röda strumpor och inetofflor på fötterna. På överkroppen har hon en vit t-shirt med grått mönster. Hon bär även armbandsklocka och glasögon. Håret är rött, med lugg och hon har fräcknar. Känslan i bild är någon slags ledsamhet och vemod över att inte längre vara barn och att inte tycka att samma saker som förr är roliga längre. Samt en förvirring i vad man ska göra nu när man inte längre vill leka. Färgerna som är dominerande är en skala av rött och persikofärgat.

Texten handlar om två pojkar och en flicka. Flickan och en av pojkarna menar att de fortfarande leker medan en pojke hävdar att han slutat leka. Hur barnen resonerar kring lek kan antas handla om hur man tolkar ordet lek, alla tre barnen nämner att det finns leksaker som de lekte med förut men som de inte leker med längre. Dessa är t.ex dockor som ser ut som riktiga bebisar samt leksaksbilar. En av pojkarna säger dock att han fortfarande använder leksaksbilarna, men inte för att leka med, utan för att fota och göra stopmotion-filmer. Flickan hävdar bestämt att hon fortfarande leker och tänker fortsätta med det, men inte med dockor, utan mer att slåss med pinnar. Den andra pojken berättar att han och hans kompisar inte längre säger att de leker, utan att de hänger, men att de gör ungefär samma saker som

förut. Han säger också att de sitter mycket framför tv-spel men att om dessa inte fanns skulle de vara ute mer.

Normen i texten är att alla barn leker, och bör leka men att leken utvecklas olika för olika barn. Något de alla tre barnen i texten verkar vara överens om är att de leker i alla fall, eftersom de leker med sina yngre syskon, dock är det för att göra syskonet glatt och inte för sin egen skull. Pojkarna menar även båda två att lego är något de fortfarande använde sig av. Lego, säger de, kan man bygga vad som helst med och även vuxna håller på med lego, det blir aldrig barnsligt på samma sätt som dockor och bilar.

Barnen beskriver varandra i grupp, alltså de som leker beskrivs av de som inte leker som barnsliga och de som inte leker beskrivs av de som leker som tråkiga. Flickan säger även att det finns en norm av att sluta leka och bara gå runt och prata istället, vilket hon tycker är dåligt, enligt henne slutar vissa leka fast de inte vill, för att de tror att de måste. Texten och bilden kan beskrivas med begreppet montage på grund av pratbubblan, eller som duo-specific, eftersom bilden egentligen bara bekräftar vad som skrivs i texten.

Livrädd för ett kryp - så funkar fobier. Nr 15, 2021 Illustratör: Per Gustavsson

På bilden syns en pojke i blå jeans, mörkgrå tröja och svart kortklippt hår, som står på en stol och ser mycket rädd ut. Bredvid honom på golvet står en flicka i ljusbruna byxor och, grön och vitrandig tröja samt en blå skjorta, hennes hår är ljusbrunt och ganska långt. Hon ser inte alls rädd ut, utan mer frågande till hans rädsla. På golvet syns också något slags kryp, vilket verkar vara det som pojken är rädd för. Bakgrunden är helt grön och det är därmed den dominerande färgen i bilden, tillsammans med mörkblått. Känslan i bilden är rädsla, fast en personligt upplevd rädsla eftersom flickan inte verkar vara rädd alls, därav syns inte något ha makt över flickan som mest utstrålar en känsla av medlidande och förvåning. Däremot har rädslan och det lilla kryptet som inger rädsla, makt över pojken.

Normen i texten är att bara tjejer har fobier eftersom det endast är två flickor samt en kvinnlig psykolog som uttalar sig. Flickorna beskriver sig själva som rädda och att det är väldigt jobbigt att ha en fobi men att omgivningen varit stöttande istället för att retas. De situationer som flickorna nämner är skolan och att gå på kompisars kalas. Texten och bilden kan gemensamt beskrivas med begreppet duo-specific eller parallell. Känslan som bilden förmedlar är densamma som i texten men situationen i bilden är en helt annan. Det är en pojke som är rädd för ett kryp, medan det i texten är flickor som är rädda för att ta sprutor och att kräkas.

Så är det att ha tics och tics. Nr 18, 2021 Illustratör: Johanna Zverzina

En flicka som chockat och förvånad stirrar in i kameran är det första vi lägger märke till i bilden. Hon har mörkt lockigt hår, rosa mössa, vinröd jacka och senapsgul halsduk och från hennes mun går en pratbubbla med en döskalle, blixtar, stjärnor och utropstecken. Bakom henne syns två andra flickor som ser skadeglada ut, som pekar på och skrattar åt den chockade flickan i förgrunden. Av de två skrattande flickorna har en blondt, långt hår, blå kapp och mörkgrå byxor, samt bruna skor. Den andra har kort brunt hår i page och lugg samt grå byxor brun och vitrutig jacka och röd halsduk. Bakgrunden i övrigt ser ut som en skola och färgerna går i nyanser av rosa.

Känslorna som bilden förmedlar är chock och skam, eftersom den chockade flickan finns i förgrunden och de andra i bakgrunden är det förmodligen tänkt att vi ska känna med flickan i förgrunden. Flickorna i bakgrunden har makten eftersom de får flickan i förgrunden att känna skam över vad hon just sagt, en pratbubbla med döskallar och blixtar brukar vara ett sätt att visa att någon säger något fult, utan att behöva skriva ut det fula ordet.

Normen som texten förmedlar är att det mest är killar som har tics eftersom det är tre pojkar som uttalar sig i texten. Att ha tics beskrivs också som väldigt jobbigt, både för

pojkar och deras omgivning, även om en av pojkarna beskriver att “om jag fick välja skulle jag behålla mina tics, de gör mig till den jag är”. Alla tre pojkar beskriver sig dock som, mycket kreativa, vilket enligt dem kan bero på ticsen. Ticsen blir dessutom lindrigare när de gör något de älskar, som att dansa, måla eller träna karate. Barnen runt dem får en blandad beskrivning då en av pojkarna beskriver dem som förstående medan en annan blir mobbad på grund av ticsen. Den tredje säger att hans omgivning är stöttande men att folk på internet inte är det, och har många missuppfattningar om tourettes och tics.

Relationen mellan text och bild är än en gång parallell eller duo-specific, därför att känslan i bilden är densamma som vad en del av pojkarna i texten beskriver, men könen är motsatta och därav blir budskapet parallellt.

8. ANALYS

I detta kapitel kommer resultatet att analyseras utefter de tre analysfrågor som togs upp i kapitlet syfte och frågeställningar.

8.1 I vilka situationer förekommer flickor respektive pojkar i bild och text?

Utifrån undersökningen kan konstateras att både flickor och pojkar i texten ofta befinner sig i en skolsituation eller hemsituation, vilket många av barnen nämner oavsett vad som är temat för artikeln. Annars kan läsas att fler pojkar ägnar sig åt aktiva sysselsättningar, till exempel sport så som karate, fotboll, dans och skateboard. Det sistnämnda håller dock även en av flickorna på med, samt att en annan flicka spelar basket. Det beskrivs dock bara att pojkar skojarbråkar och enbart att pojkar skolkar. Flickor håller på med mer stillasittande aktiviteter så som att läsa böcker och titta på film. Detta gör dock även pojkar, då en av dem målar, de lyssnar på radio, tittar på TV och spelar Tv-spel och en av dem skriver brev.

Att pojkar beskrivs som mer aktiva än flickor tas upp inom genusteorin, där detta blir en form av stereotyp, vilket kan bli problematiskt om något av könen känner sig begränsade i vad de får och inte får göra.⁷⁵

Tydligast skillnad blir dock i texten om lekande, då det tydligt beskrivs att pojkar leker med bilar och lego, samt att flickor leker med dockor. Dock nämns att både flickor och pojkar leker krig och fäktas med pinnar. En av pojkarna nämner också att han brukar leka med dockor, men detta bara när han leker med sin lillasyster, och att han inte tycker det är särskilt roligt. Vad flickorna gör beskrivs genom att fler olika situationer nämns. Flickor beskrivs gå på kalas, ta sprutor, hålla på med mobilappen tiktok samt gå runt och prata på rasterna. En annan flicka beskriver också hur hon och en pojke hade en koja tillsammans.

Att pojkar och flickor beskriver mer könsöverskridande lek 2021, så som att båda leker krig med pinnar, kan tyda på att valfriheten blir större och barn idag kan leka mer över de könskodade gränserna än vad de ansåg sig kunna 1981, då exempelvis flickor hoppade hage och pojkar mekade med motorer. De problematiska stereotyperna som tas upp inom genusteorin får därmed mindre makt över barnen i samhället.⁷⁶

Lek-artikeln sätter även på pränt något som Catharina Hällström kommer fram till i sin avhandling, nämligen att det finns stora skillnader mellan flickor och pojkar men även stora skillnader inom varje könskategori.⁷⁷ Detta är något som uppmärksammas i *när man slutar*

⁷⁵ Cranny-Francis, 2003, s. 140

⁷⁶ Cranny-Francis, 2003, s. 140

⁷⁷ Hällström, 2011, s. 176

leka genom att flickan anser att de andra flickorna är tråkiga som bara går runt och pratar istället för att leka. Liknande åsikter om att flickor tycker andra flickor är märkliga, men också att pojkar är märkliga och tvärt om, förekommer i Hällströms avhandling.⁷⁸

Även i texten om barnarbete i Indien finns flickor och pojkar i olika situationer, där de små barnen visserligen arbetar ihop medan de äldre barnen är uppdelade så att de äldre pojkarna doppar stickorna i svavel och de äldre flickorna viker askar och klistrar etiketter. En situation de flickorna befinner sig i, till skillnad från pojkarna i samma ålder och flickor i Sverige är att de äldsta flickorna i Indien redan är mammor och har med sina bebisar till fabriken.

I bild är det mera oklart vilken situation barnet befinner sig i då bakgrunden ibland bara är en färg och vi inte vet om de är hemma eller i skolan, eller någon annan stans. De situationer som kan urskiljas är mer baserade på känslan i bilden än en viss plats. Även här är dock skolan och hemmet de platser som förekommer oftast.

Inget barn förekommer i en situation där det egentligen känner sig bekvämt och trivs, förutom eventuellt barnet som är kär och träffas av en ljusstråle i hjärtat och flickan som står bredvid den rädda pojken. Flickan som är på jobbet ser inte heller ut att vara ledsen men enligt våra västerländska värderingar borde hon dock vara ledsen eftersom hon måste arbeta fast hon är ett barn. En flicka är obekvämt för att hon är blyg och känner att alla tittar på henne, en annan flicka är i sitt lekrum och är vemodig för att hon inte längre tycker det är roligt att leka, en tredje är chockad och skamsen för att hon just sagt något dumt och de andra flickorna skrattar åt henne.

Flickornas sätt beskrivs som att de är mer beroende av andras åsikter för att inte känna sig utanför, att de bryr sig mer om vad människor omkring dem har för åsikter om dem kan genom både gestaltningsteorin och teorin om genus beskrivas som något som inte är önskvärt. Sett genom gestaltningsteorin medför detta att omvärlden kommer betrakta flickor som osjälvständiga då de är rädda för att någon ska skratta åt dem. Samt att de kommer att betraktas som känsliga, eftersom den bild som porträtteras av flickor är att de är ledsna och oroliga.⁷⁹ Ur ett genusteoretiskt perspektiv är gestaltningssättet inte heller önskvärt eftersom barn tar efter vad de ser. Bilden som förmedlas till små outvecklade flickor är att de ska bry sig om vad andra tycker om dem, vilket kan leda till att en ny generation av osäkra unga kvinnor uppfostras.⁸⁰

⁷⁸ Hällström, 2011, s. 176

⁷⁹ Strömbäck, 2000, s. 216

⁸⁰ Strömbäck, 2000, s. 216

Av pojkarna är en arg på sig själv för att han skolkar, en annan mår dåligt för att han är avundsjuk och en tredje är rädd för spindlar och står på en stol. Barnet som ligger i sängen och är mörkrädd kan undertecknad ej avgöra om det är en flicka eller pojke men oavsett så är den rädd, och inte heller så glad, och hos barnen i soffan är stämningen tämligen stel och inte heller så munter.

Sett genom genusteorin är det positivt att pojkarna faktiskt berättar om sina rädslor och känslor. Enligt Cranny-Francis finns en bild i samhälle av att man ska vara tuff och inte visa känslor, varpå detta leder till utbredd psykisk ohälsa bland män.⁸¹ Om pojkarna tar efter det de ser i tidningen kan hända att en generation av pojkar som vågar erkänna hur de mår växer upp, vilket kanske leder till en genomsnittlig bättre psykisk hälsa bland män.

8.2 Finns det skillnad i hur pojkar och flickor porträtteras i bild och text?

För det första kan konstateras att större skillnader i hur flickor och pojkar porträtteras syns i text än i bild. Medan pojkarna i *när snälla hus blir farliga hus*, antingen inte är rädda alls eller bara ibland, så är flickorna mer rädda. Pojkarna beskrivs även försöka göra något åt saken så som att slå på TV:n eller radion och tända lampor medan flickorna beskrivs bara ligga i sin säng och försöka fantisera bort det som är otäckt. Flickor beskrivs generellt mer osäkra och rädda än pojkar.

I *blyg* är det en blyg flicka på framsidan och i texten sägs på två ställen att flickor är mer blyga än pojkar. I texten säger också flera flickor men även pojkar att de är rädda att någon ska skratta åt dem om man svarar fel på en fråga i skolan. På bilden för *kul eller konstigt med bonussyskon* ser flickorna nervösa, lugna eller ledsna ut medan pojkarna bara är trötta eller skeptiska, men inte ledsna. Att flickor är mer brydda om vad andra tycker om dem beskrivs här även i texten då en av flickorna beskriver sin oro för att mamman ska tycka mer om hennes nya bonussyskon än om henne själv. Även i texten om avundsjuka säger en flicka att hon är rädd att de andra ska skratta åt henne. På bilden för *när man slutar leka* syns en vemodig flicka och på bilden för *så är det att ha tourettes och tics* är det en flicka som är chockad och skamsen för vad hon sagt.

Enligt gestaltningsteorin påverkar hur media skriver om ett ämne hur vi ser på det ämnet, så att beskriva flickor som rädda och osäkra medan pojkar inte beskrivs på det sättet, kommer att påverka sättet som omvärlden och barnen kommer att se på flickor, som rädda individer som behöver skyddas.⁸²

⁸¹ Cranny-Francis, 2003, s. 145

⁸² Strömbäck, 2000, s. 216

En annan skillnad som syns mellan flickor och pojkar är att pojkar är mer sportiga och aktiva än flickor. Av de aktiviteter som framkommer, ägnar sig fler pojkar åt aktiviteter som fotboll, go-cart, dans, karate och skateboard. att pojkar skojbråkar är även det något som beskrivs, samt att de skolkar. Av detta kan förstås att de är mer aktiva och rör sig mer, samt att de är mer rebelliska.

Detta liknar de resultat som Hirdman kommer fram till i sin undersökning.⁸³ Att personer av det kvinnliga könet är mer passiva och det manliga könet är det aktiva. Dock återfinns stora skillnader i vad som menas med aktiv och passiv, då Hirdmans forskning är grundad på sexualitet och relationen mellan kvinnor och män, medan denna undersökning inte har dessa ramar. Resultatet kvarstår dock att den maskulina kroppen är den aktiva.⁸⁴

En annan skillnad som görs synlig i texterna är att människor av det kvinnliga könet är mer omhändertagande. Detta märks tydligt i texten *en som skolkar*. Huvudpersonen beskriver att de enda som bryr sig om hans skolkande är tre kvinnor, hans mamma, lärare och skolans kurator. Detta beskrivs också i *så funkar fobier* där en snäll sköterska hjälper en av flickorna att komma över sin fobi, i texten nämns också en omhändertagande manlig lärare, men han är tämligen ensam om att vara man och beskrivas på detta sätt. I bild kan även ses flickan som står bredvid pojken på stolen i *så funkar fobier*, som inte skrattar åt pojken, hon står där och ser snäll ut.

Barn lär sig av det vi gör, inte det vi säger åt dem och om de vuxna kvinnorna framställs som omhändertagande är det möjligt att flickor tar efter det beteendet.⁸⁵ Detta är också något som skiljer 2021 års *Kamratposten* från 1981, eftersom i *Kamratposten* från 1981 beskrivs inga omhändertagande män, vilket det dock gör i *Kamratposten* från 2021. Därav kan tänkas att könsrollerna kommer vara mer jämna i framtiden, eftersom dagens pojkar växer upp med att även män kan vara omhändertagande.

En skillnad som syns mellan flickor och pojkar i bilden är att den färgskala som används som bakgrund och eller dominerande färg i bilden ofta speglar de kön som huvudrollsinnehavaren i bilden har. I bilden för *så är det att ha tourettes och tics* är det till exempel en flicka på bilden och den dominerande färgen i bilden och bakgrunden är en skala av rosa och vinrött. I bilden för *när man slutar leka* syns en flicka på bilden och den dominerande färgen är rött och aprikos. Detta gäller även pojkarna, då den dominerande

⁸³ Hirdman, 2006, s. 185-187

⁸⁴ Hirdman, 2006, s. 185-187

⁸⁵ Davies, 2003 s. 29

färgen är grönt för *så funkar fobier*, som har en pojke som huvudperson i bilden, samt en skala av grönt och gult i bilden för *sjuk av avund*.

8.3 Hur har detta förändrats över tid?

En skillnad som syns mellan bilderna från 1981 och 2021 är att 1981 är bilden illustrerad för att beskriva texten, så som *blyg* där det i texten sägs att fler flickor än pojkar är blyga och på framsidan ser vi en blyg flicka i rosa klänning. På omslagen från 2021 är det istället det kön som är underrepresenterat i texten som får synas på framsidan. Två exempel är *så funkar fobier*, där texten handlar om två flickor, men på framsidan syns en pojke som står på stolen och är rädd. Så är även fallet i *så är det att ha tourettes och tics*, där texten handlar om tre pojkar men på framsidan syns bara flickor. Illustratörerna vänder därmed även på stereotyperna, så som i *så funkar fobier*, där det är en pojke som står på en stol, istället för en flicka, vilket brukar vara normen för vilket kön som är rädd och behöver räddas.

Något mer som ändrats mellan 80-talet och idag är hur stereotypa färger på kläder aktivt motverkas idag. 1981 kunde flickan i *blyg* ses bära en klänning i rosa, en färg som anses klassiskt kvinnlig.⁸⁶ På framsidan av *kul eller konstigt med bonussyskon* bär två av pojkarna den klassiskt feminina färgen rosa, en på sin t-shirt, den andra på sina byxor. I övrigt bär de kläder som har en maskulin passform. Den flickan i bild som bär det klassiskt feminina plagget klänning, bär en klänning i grönt, vilken anses vara en manlig färg.

Forskningen här kan jämföras med den som Anja Hirdman genomfört. Hirdman kan i slutet konstatera att under de 30 år hon hade mellan sista och första analysenheten syns en tydlig väg från att ha varit mannens tidning, där kvinnan är mycket passiv, till att sedan på 70-talet bli mer jämställd, och där mannens problem visades mer ärligt och kvinnan fick en mer jämlik status med mannen.⁸⁷ Dock syns på Hirdmans sista analysår 1995 att könsrollerna har gått tillbaka till att mannen är aktiv och kvinnan passiv.⁸⁸ Detta är inget som syns i Kamratposten, utifrån den jämförelse som gjorts här. I denna undersökning framkommer bara att könsrollernas relation till varandra blivit mer jämlik, men hur denna utveckling fortlöper kan bara framtiden visa.

Sättet att illustrera skiljer sig även det markant mellan 1981 och 2021. De bilder som finns från 1981 är alla relativt mörka och innehåller ett ensamt barn. Bilderna från 2021 visar sällan ett ensamt barn och det är många och färgglada färger. De känslor som bilden är menad att

⁸⁶ Ambjörnsson, 2011 s. 8-9

⁸⁷ Hirdman, 2006, s. 236–238

⁸⁸ Hirdman, 2006, s. 236–238

förmedlas lyckas illustratörerna illustrera under båda årtalen, de använder dock mycket olika sätt att göra detta, då illustratörerna för 2021 gör detta genom ansiktsuttryck i kombination med situationer, illustratörerna från 1981 använder i stället ansiktsuttryck i kombination med färger som för tankarna till känslan som ska förmedlas, så som det vit-grå-grön-gula i *sjuk av avund*.

En annan stor skillnad mellan 1981 och 2021 är att i intervjuerna från 1981 framkommer att skolan har en mer framträdande roll i barnens liv, år 2021 är skolans roll mindre och kombineras med fler fritidsaktiviteter och övriga liv. Barnen ses inte här längre som några som mest går i skolan. Detta kan kopplas till resultatet Catharina Hällström får fram i sin undersökning att barnen skriver om sitt vardagsliv, som inte bara inkluderar skolan utan även fritidsaktiviteter, vänner och familjelivet.⁸⁹

De situationer som barnen i texten befinner sig i skiljer sig inte nämnvärt från varandra över tid, förutom att de blir fler 2021 än 1981. Dock syns skillnad i hur det beskrivs att pojkar och flickor hanterar dessa situationer. Så som i *När snälla hus blir farliga hus*, beskrivs de rädda pojkarna göra något åt situationen, till exempel tända lampor och sätta på radion, medan flickorna ligger och läser en bok och är rädda i sina sängar. Detta synsätt förändras till 2021 till exempel i *Crush på en kändis och annan besvärlig kärlek*, där både pojkarna och flickorna beskrivs som för fega för att fråga chans. Eller i *När man slutar leka*, där både flickor och pojkar beskrivas leka eller ha lekt krig.

⁸⁹ Hällström, 2011 s. 88

9. SLUTSATS OCH DISKUSSION

Det som framkommit i undersökningen är att skillnaderna inte var så stor som undertecknad på förhand hade gissat. Inga stora skillnader syns varken mellan flickor och pojkar eller mellan årtalen som jämförs. Det som kan konstateras är dock att *Kamratposten* faktiskt är en medveten tidning som tänker på att försöka ge ett brett utbud av personligheter och utseenden för barnen att känna igen sig i. Även 1981 kan sägas att *Kamratposten* var en relativt medveten tidning för även om fler skillnader syns mellan flickor och pojkar på 80-talet så är de inte så markant som de hade kunnat vara.

I *Kamratposten* idag syns att illustratörerna aktivt försöker motverka stereotyper, så som att låta det kön som är underrepresenterat i texten få ta plats på framsidan. Detta till exempel i texten om tourettes, där pojkar blir intervjuade i texten men flickor visas på omslaget, och i *så funkar fobier*, där två flickor blir intervjuade men som har en rädd pojke på framsidan.

Något annat som märkts är att illustratörerna ibland gestaltar så att det ska bli enkelt att förstå, även om det gör att bilden och texten hänger mindre ihop, detta till exempel på bilden för *Så funkar fobier*, där pojken står på en stol och är rädd för ett kryp. Ingen av flickorna i texten beskriver sig vara rädda för kryp, men kan hända att det är enklare att illustrera rädslan för ett kryp än rädslan för att till exempel kräkas.

Något annat jag lade märke till är avsaknaden av smycken och attribut i bilderna, vilket förvånade mig. Avsaknaden av smycken, både på pojkar och flickor kan tokas som en vilja att göra de illustrerade barnen relativt neutrala i klassamhället, då smycken historiskt sett ofta förknippas med rikedom. Orsaken att vilja detta kan vara en önskan om att så många barn som möjligt ska känna igen sig i de barn som figurerar på framsidan.

Avsaknaden av attribut tolkar jag också som en vision från illustratörerna att mer fokusera på att framhäva känslan i bilden, och att attributen då kan störa detta. Endast om attribut och saker är nödvändiga finns de med i bilden, så som i *när man slutar leka*, då det är av betydelse att se att flickan har mycket olika leksaker men ändå inte vill leka med dem.

Färger är annars det som fångade min uppmärksamhet och det som är störst skillnad mellan 1981 och 2021. Dels för att illustratörerna på 80-talet har satt feminina färger på flickor och maskulina färger på pojkar, så som den rosa klänningen i *Blyg?* och de röda och blå kläderna på pojken som skolkar. I dagens *Kamratposten* arbetar illustratörerna aktivt för att göra motsatsen. Pojkar får rosa tröjor och flickor får gröna klänningar.

Men även bakgrundsfärgerna visar på skillnader mellan 1981 och 2021. Bakgrundsfärgerna år 2021 är färgglada och ser på grund av detta mer inbjudande och trevliga

ut, dock speglar färgen det kön som huvudpersonen i bilden har, så som en rosa bakgrund till flickan på *Så är det att ha tourettes och tics*. Detta gäller även *Kul eller konstigt med bonussyskon*, som har både flickor och pojkar i bild, där är bakgrunden gul, vilket kan sägas är en färg som brukar symbolisera barn, utan att specificera barnets kön.

1981 kan bakgrunden ses som mer könsneutral, detta för att bakgrunden på de flesta bilderna är mörk, vilket får den att kännas oinbjudande och lite obehaglig. Färgvalet på bakgrunden kan ses som att 1981 års illustratörer försöker förmedla känslan barnet känner, rädsla, illamående etcetera, med hjälp av färgen på bakgrunden. År 2021 års illustratörer använder istället mer olika situationer för att visa vilken sinnesstämning barnet i bilden befinner sig i.

Man kan, genom att titta på omslagen även se hur illustratörerna rent bildmässigt hänger med i tiden. De bilder som är från 1981 kan man nästan gissa är från ungefär den tiden, enbart genom att titta på stilen de är ritade i, samma sak med de som är från 2021 och då särskilt *Så är det att ha tourettes och tics*, där ögonen liknar den japanska manga-stilen, som var väldigt populär då, och är även nu. Illustratörerna anpassar sig alltså, medvetet eller omedvetet efter tiden de lever i.

Slutsatsen är således att några större skillnader inte syns mellan *Kamratposten* år 1981 och år 2021, förutom i de färgval som görs, med gladare färger 2021 än 1981.

De stora skillnaderna som görs mellan könen, görs i texten och det är även i texten som det syns mer skillnad mellan 2021 och 1981. 1981 har skolan en mer större roll i intervjuerna än vad de har 2021 då familjelivet och fritiden spelar större roll för barnen.

9.1 Vidare forskning

Under undersökningens gång har även idéer till vidare forskning fötts och dessa lämnas gladeligen att tas över av framtida forskare och C-uppsatsstudenter. Som nämnts i början hade denna uppsats, med samma forskningsfrågor, kunnat genomföras på ett kvantitativt sätt med följden att statistik hade kunnat sammanställas och slutsatser kunnat dras efter denna statistik.

En liknande undersökning hade också kunnat genomföras dock med äldre material, då de flesta undersökningar som under skrivandet av denna uppsats uppkommit har analyserat material från 1960-talet och framåt, en undersökning av det tidiga *Kamratposten*-materialet hade varit intressant att se.

Något undertecknad även funderat på under uppsatsskrivandets gång är hur viktigt det är för barn att känna tillhörighet och gemenskap med andra barn, och att det därför är viktigt att både pojkar och flickor syns i normbrytande sammanhang. Det hade dock varit intressant att

undersöka representation på andra sätt, så som fysiska funktionsnedsättningar eller etnicitet, för att ge ett exempel så noterades att på alla framsidor från 1981 och 2021 sammanlagt fanns endast fyra barn (då inräknat Harry Potter på nr 7, 2021) som hade glasögon.

10. REFERENSER

10.1 Litteratur

- Ambjörnsson, Fanny, *Rosa, Den farliga färgen*, (Stockholm : Ordfront, 2011)
- Andersson, Ami, *Att skriva för barn* (Stockholm : Ordfront, 2003)
- Carlsson, Ulla & Von Feilitzen, Cecilia, *in the service of young people : studies and reflections on media in the digital age*(Göteborg : Nordicom, 2005/2006)
- Carlsson, Ulla & Von Feilitzen, Cecilia, *Children, young people and media globalization* (Göteborg : Nordicom, Univ, 2002)
- Carlsson Wetterberg, Christina & Jansdotter, Anna, *Genushistoria : en historiografisk exposé* (Lund : Studentlitteratur, 2004)
- Cranny-Francis, Anne, *Genderstudies : terms and debates*(Basingstoke : Palgrave, 2003)
- Davies Bronwyn, *Hur flickor och pojkar gör kön* (Stockholm: Liber, 2003)
- Ekström, Mats & Johansson, Bengt, "Inledning", i *Metoder i medie- och kommunikationsvetenskap*, red. Mats Johansson & Bengt Johansson, 3 uppl. (Lund : Studentlitteratur, 2019)
- Gripsrud, Jostein, *Mediekultur, mediesamhälle*, 3 uppl. (Göteborg : Daidalos, 2011)
- Hillesund, Terje, *Står det noe nytt? Innføring i analyse av aviser og nyheter* (Fredrikstad : Institutt for journalistikk, 1994)
- Hirdman, Anja, *Tilltalande bilder : Genus, sexualitet och publiksyn i veckorevyn och Fib aktuellt*, ny utgåva (Stockholm : Atlas, 2006)
- Hällström, Catharina, *Insändare i Kamratposten : uttryck för villkor i barns kulturella sammanhang*, doktorsavhandling (Stockholm: Stockholms universitet, 2011)
- Jönsson, Annelis, *TV – ett hot eller en resurs för barn : en longitudinell studie av relationen mellan TV och skola* (Lund: Univ., 1985)
- Kåreland, Lena, *Möte med barnboken : linjer och utveckling i svensk barn och ungdomslitteratur*, nyreviderad och aktualiserad utgåva (Stockholm : Natur och kultur, 2001)
- McCloud, Scott, *Understanding comics, the invisible art* (New York: HarperCollins Publishers, 1994)
- Mårtens, Ylva, *Vad säger barnen?* Ny utg. (Stockholm: Atlas, 2016)
- Rönnerberg, Margareta, *"Nya medier" – men samma gamla barnkultur* (Uppsala: Filmförlaget, 2006).
- Rönnerberg Margareta, & Wennberg-lavebratt, Magdalena, *TV är bra för barn* (Stockholm : Ekerlid, 1997)

Shehata, Adam, ”Journalistikens dagordningar och gestaltningar”, i *Handbok i journalistikforskning*, red. Michael Karlsson & Jesper Strömbäck, 2 uppl. (Lund : Studentlitteratur, 2019)

Strömbäck, Jesper, *Makt och medier : samspelet mellan medborgarna, medierna och de politiska makthavarna* (Lund: Studentlitteratur, 2000)

Sundin, Ebba, *Seriegubbar och terrorkrig : barn och dagstidningar i ett förändrat medielandskap*, doktorsavhandling (Göteborg: Göteborgs universitet, 2004)

10.2 Artiklar

Strasburger, Victor C., ”Children, Adolescents and the media: what we know, what we don't know and what we need to find out quickly”, *Archives of Disease in Childhood*, nr 9 (2009)

Strasburger, Victor C., ”Why do adolescent health researchers ignore the impact of the media”, *Journal of adolescent health*, nr 3 (2009)

Strasburger, Victor C., ”Children, adolescents and the media, ten mistakes we've made and how to fix them”, *Clinical pediatrics*, nr 6 (2016)

Von Feilitzen, Cecilia, ”Forskning om barn och media i Sverige under 1900-talet”, *Mediekultur*, nr 29 (1999)

10.3 Webb

Journalisttips.se, *Gästblogg, tre saker att tänka på när du gör journalistik för barn*, 14/8-2012, <https://journalisttips.se/2012/08/14/gastblogg-tre-saker-att-tank-na-du-gor-journalistik-for-barn/#:~:text=G%C3%A4stblogg%3A%20Tre%20saker%20att%20t%C3%A4nka%20p%C3%A5%20n%C3%A4r%20du,br%20nyhet%3F%20...%203%203.%20Flytta%20p%C3%A5%20dig>. [hämtad 2022-12-27].

Kpwebben, *Sagan om KP*, 19/6-2017, uppdaterad 16/2-2022, <https://www.kpwebben.se/sagan-om-kp/> [hämtad 2022-11-29].

Mail från Kamaratpotens chefredaktör Lucas Björkman [mottaget 2022-12-05]

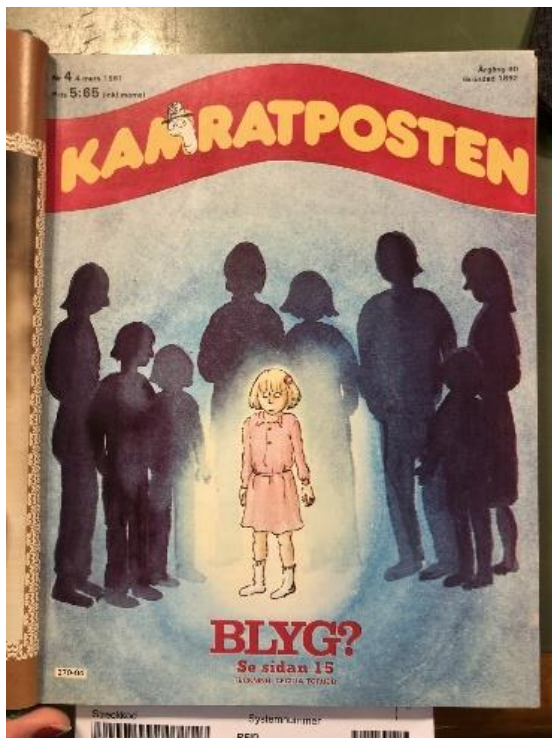
Svenska journalistförbundet, yrkesetiska regler, <https://www.sjf.se/yrkesfragor/yrkesetik/yrkesetiska-regler> , [hämtad 2022-12-27].

Tidningskungen.se, *Kamratposten*, <https://www.tidningskungen.se/barn-och-ungdom/kamratposten> [hämtad 2022-11-29].

Tidningskungen.se, barn och ungdom, <https://www.tidningskungen.se/barn-och-ungdom>, [hämtad 2022-12-27].

11. BILAGOR

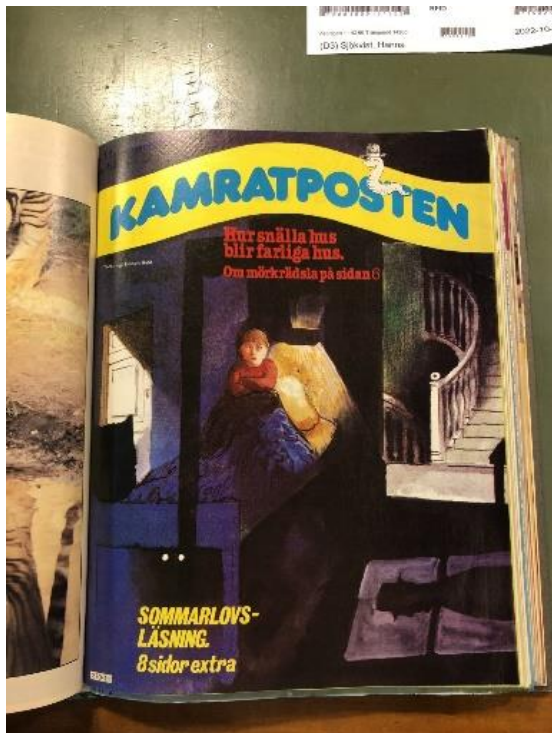
11.1 Bilder

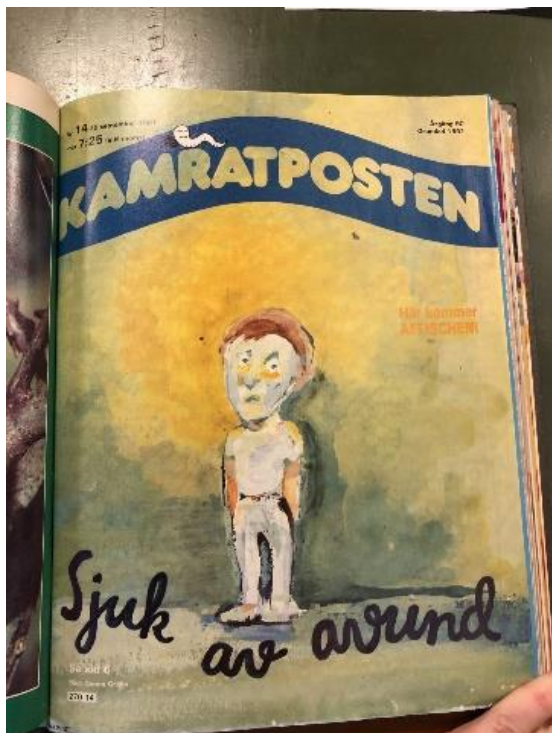
Blyg? Nr 4, 1981 Illustratör: Cecilia Torudd

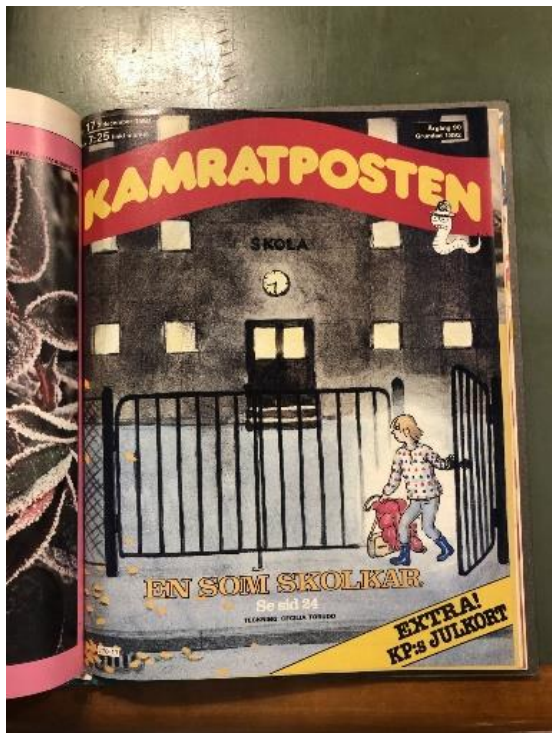
Varför gör hon tändstickor? Nr 10, 1981 Fotograf: Kristina Lindström

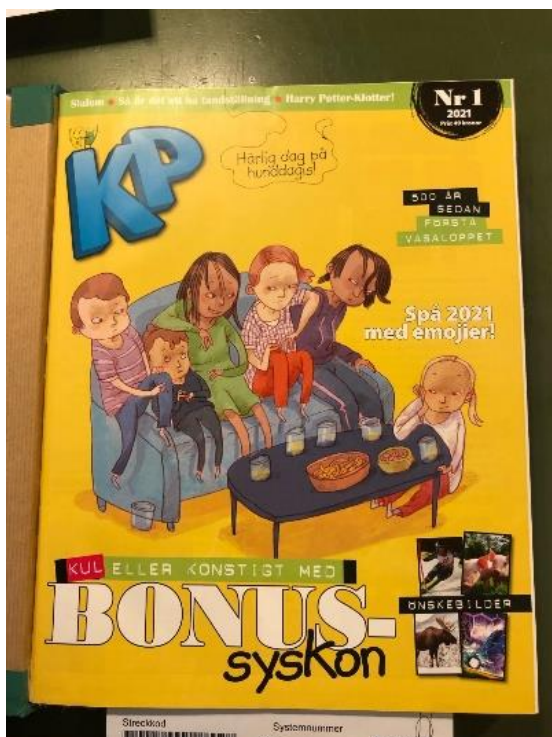
När snälla hus blir farliga hus. Nr 11, 1981 Illustratör: Fibben Hald

Sjuk av avund. Nr 14, 1981 Illustratör: Gunna Grähs

En som skolkar. Nr 17, 1981 Illustratör: Cecilia Torudd

Kul eller konstigt med bonussyskon. Nr 1, 2021 Illustratör: Per Gustavsson

Crush på en kändis och annan besvärlig kärlek. Nr 7, 2021 Illustratör: Jojo Falk

När man slutar leka. Nr 12, 2021 Illustratör: Emma Adbåge

Livrädd för ett kryp - så funkar fobier. Nr 15, 2021 Illustratör: Per Gustavsson

Så är det att ha tourettes och tics. Nr 18, 2021 Illustratör: Johanna Zvezina

11.2 Analysschema för bildanalys

Det omedelbara intrycket

Vad är det första vi lägger märke till i bilden

Vilken är den direkta känslan som syns i bilden

Den denotativa nivån – En detaljerad beskrivning av vad bilden föreställer.

Vilka kläder har barnen på sig? I vilka färger?

Vilken frisyr har barnen i bilden?

Vilka färger är dominerande i bilden?

Förekommer några könskodade föremål/attribut/index i bilden?

Den konnotativa nivån – Känslorna som bilden förmedlar.

Vem har makten i bilden? Vem bestämmer över vem?

Vilka känslor förmedlas av bilden som helhet?

Vilka känslor uttrycker de olika personerna i bilden?

11.3 Analysschema för textanalys

Intertextualitet

Vilka normer bär texten på?

Vem får komma till tals i texten?

Hur beskriver barnen sig själva och varandra?

Framkommer några värderingar om flickor och pojkar, explicit eller implicit?

Innehåll

Vad handlar texten om

Vad händer i texten, vad gör flickorna respektive pojkarna.

Form

Hur beskrivs barnen i texten

11.4 Bilden och textens samhörighet

Den ideologiska nivån/bilden i sitt sammanhang – Hur bild och text hör ihop

Händer något i bild som tas upp i texten?

Händer något i bilden som säger emot texten

Vilket av Scott McClouds analysbegrepp stämmer bäst på texten?

Word-specific – All information finns i texten, bilden illustrerar texten.

Picture-specific – All information ges via bilden, texten finns för att understryka extra viktiga aspekter.

Duo-specific – Informationen återges både genom bild och text, och de fungerar även utan varandra.

Intersecting – Bilden och texten återger samma information, men bidrar också med ny information var för sig.

Interdependent – text och bild samverkar för att få fram information som inte skulle ha framgått om de vore var för sig.

Parallell – text och bild sänder olika budskap och information.

Montage – texten är integrerad i bilden.